

Ortaokul Öğrencilerine Sözlük Kullanımı ve Sözlük Okuma Alışkanlığının Kazandırılması Üzerine Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Şerife Aslan*

Öz

Türkçe öğretmenlerinin okul sözlüklerine yönelik teoride ve pratikte temel görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada ortaokul öğrencileri için hazırlanan okul sözlüklerinin nitelik-nicelik özelliklerine ve kullanımına yönelik Türkçe öğretmenlerinin görüşleri irdelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına yer verilmiştir. Çalışmanın veri toplama sürecinde veri toplama aracı olarak alan yazındaki çalışmalardan yola çıkıp yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanıp kullanılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde nitel veri analizi programlarından MAXQDA 20 programı kullanılmış; veriler tema, kategori ve kod oluşturularak içerik analizine tabi tutulmuştur. Veri analizi ardından araştırmadan elde edilen sonuçlardan öğretmenlerin okul sözlüklerinin niteliklerinden genel olarak memnun olmadıkları, buna karşın Türkçe öğretim süreçlerinde temel bir materyal olarak sözlüklerden hem ders içi hem de ders dışı süreçlerde yararlanmaları yönünde öğrencileri teşvik ettikleri anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra, araştırma kapsamında öğretmenlerin sahip oldukları deneyimler ve gözlemlerinden hareketle ideal bir okul sözlüğünün bünyesinde bulundurması gereken temel özellikler ve nitelikler tespit edilmiştir. Bu bağlamda elde edilen bulgular ve öğretmenlerin ideal okul sözlüğüne yönelik ortaya koydukları görüşler, alan yazınında okul sözlüklerinin sahip olması gereken özellikler konusunda uzmanlar tarafından belirlenen kriterler ve ölçütlerle karşılaştırmalı bir analiz sürecine tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Türkçe öğretmenleri, okul sözlüğü.

Makale Geçmişi

Geliş: 23/01/2025

Düzeltilme: 10/04/2025

Kabul: 11/06/2025

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Bayburt Üniversitesi, ORCID:0009-0000-4982-9723, Yozgat, Türkiye, serifeaslan401@gmail.com

Atıf için: Aslan, Ş. (2025). Ortaokul öğrencilerine sözlük kullanımı ve sözlük okuma alışkanlığının kazandırılması üzerine öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *OJCES*, 3(5), 1-27. <https://10.5281/zenodo.15672974>

Giriş

İnsanlar duygu ve düşüncelerini aktarırken araç olarak dili kullanır. Duygu ve düşüncelerimizi karşı tarafa etkili, doğru ve anlaşılır aktarabilmek için kelime hazinemizin geniş olması ve kullanacağımız sözcükleri doğru seçmemiz gerekir. Dilin sıralanan tüm işlevlerini yerine getirmesinde en önemli unsur dilin sahip olduğu söz varlığıdır. Bir dilin kelime kadrosu ne kadar zenginse o dili konuşanlar birbirleriyle iletişim kurmada, ilişkilerini zenginleştirmede, yaşam standartlarını iyileştirmede, kısaca yaşamın her alanında var olabilmelerinde o oranda avantaja sahiptir (Göçer, 2016). Bu yönüyle hangi dil becerisinin etkin bir şekilde kullanılması hedeflenirse hedeflensin sağlam bir söz varlığı altyapısı tesis edilmeden belirlenen öğrenme-öğretme hedeflerine ulaşılabilmesi pek mümkün olmayacaktır. Söz varlığının gelişimi içinse okuma ve dinleme/izleme edimleri ilk aşamada bağlam temelli öğrenme ile birlikte diğer kelime öğrenme yöntem ve teknikleri ile birlikte belirli bir olgunluğa erişmektedir. Formel eğitim aracılığıyla da Türkçe dersi başta olmak üzere belirli disiplinler aracılığıyla söz varlığına yönelik ders kitabı etkinlikleri başta olmak üzere ders içi ve ders dışı etkinlikler de öğretmenlerin rehberliğinde gerçekleştirilebilmektedir. Materyaller özelinde ele alındığında ders kitapları ile birlikte söz varlığının gelişimine katkıda bulunabilecek materyallerden biri de okul sözlükleridir. Dilimizin ve öğrencinin kelime hazinesine gelişimine olan katkısı açısından ise sözlük kullanımının önemi büyüktür. Eğitimde bireyin sözcük dağarcığını geliştirme etkinlikleri içerisinde ilk iş olmasa bile sürecin akışına göre sözlüklere bakma ihtiyacı duyulabilir. Bu açıdan sözlük bireyin söz varlığını geliştirmede başvurabileceği önemli bir kaynaktır (Göçer, 2016). Yeni kelimeler öğrenmek, öğrenilen kelimeleri kullanmak söz varlığını geliştirmek için aktif olmayı gerektirmektedir, ne kadar fazla kelime öğrenilirse bireyin kendini ifade edebilme kabiliyeti o nispette artar. Güneş'e göre (2013) kelimelerin gücü sadece dil ve iletişim alanında değil, diğer alanlarda da kendini göstermektedir. "Çok kelime bilme" bireyin düşünme, anlama, sorun çözme, öğrenme, duygusal ve sosyal becerileri geliştirme gibi yönlerini etkilemektedir. Bilindiği gibi kelimeler çeşitli anlam ve düşünceler içermekte, düşünce zincirinin halkalarını oluşturmaktadır. Kelimelerin çokluğu ise düşünce zenginliği ve sürekliliğini sağlamaktadır. (Güneş, 2013).

Sözlükler

Sözlük, bir dilin belli bir çağda ya da bütün çağlarda kullanılan sözcüklerini terimlerini ve kalıp kullanımlarını (deyimler, kalıp sözler, deyişler, atasözleri vb.), alfabetik düzen içinde, tanımları, örnek tümceleri, söylenişleri, kökenleri, dil bilgisi kategorileri, eş anlamlıları, karşıt anlamlıları, bir başka dildeki karşıtlarıyla vb. yapıtlar olarak tanımlanmaktadır (Bingöl, 2006). Söz varlığı unsurları açısından (özellikle atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler, ikilemeler bakımından) düşünüldüğünde sözlükler kültür aktarımı için de önemli kaynaklar olarak görülebilir.

Sözlükler baştan sona kadar okunan kitaplar değildir ama onların dilin anayasası olmak gibi çok önemli bir görevi vardır çünkü sözlük, yalnız dilin söz varlığını toplamakla kalmaz; dili korur, onu bozulup yozlaşmaktan kurtarır. Bu özellikleriyle dilin yapı taşı denilebilecek üstün bir değer taşır (Böler, 2006). Kelime hazinesinin geliştirilmesinde başvurulacak en temel kaynak, değişik kullanım amaçlarına göre hazırlanmış sözlüklerdir. Sözlükler, bireylerin sözcük dağarcığının zenginleştirilmesinde yararlanan materyallerin başında gelmektedir (Göçer ve Garip, 2021).

Kullanım amaçlarından dolayı farklılık gösteren sözlüklerin düzenlenmesinde çok farklı yöntemler kullanılmıştır. Sözlük düzenlenmesinde uygulanan stiller arasında en yaygın olarak kullanılanı abece

sıralama biçiminde hazırlananlardır. Bir de kelimelerin yazımının ters çevrilip son harflerine göre A'dan Z'ye sıralanarak hazırlanmış, tersine sözlük stilleri vardır (Elbir ve Yıldız, 2013). Bununla birlikte sözlükler çok farklı amaçlarla ve farklı hedef kitlelere yönelik olarak hazırlanabilir. Kullanıcı profili ve sözlüğün amacı, sözlüğün türünü ve sözlüğün nasıl hazırlanacağını da değiştirmektedir (Serin, 2022). Bahsi edilen ölçütler doğrultusunda hazırlanan sözlük türlerinden biri de okul sözlükleridir. Okul sözlükleri hitap ettiği kitlenin gelişim özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda hem biçimsel hem de içerik olarak çeşitli ölçütlere göre hazırlanmak durumundadır. Örneğin sözlükte yer alacak hedef kelimelerin tespiti, hitap edilen kitlenin ihtiyaç duyacağı şekilde çeşitli bilimsel incelemelerden geçirilerek belirlenmelidir. "Sözlükler, öğrencilerin yalnızca bilgi edindikleri kaynaklar değil, aynı zamanda kültürel birikim ihtiyaçlarını da karşılayan başucu eserleridir. Bu sebeple sözlüklerin hazırlanışında hedef kitlenin ihtiyaçlarının ve ilgili derslerin amaçlarının mümkün olduğunca göz önünde bulundurularak hazırlanmasının önemi büyüktür" (Gülden ve Demirer, 2024, s. 32).

Kelimelerin doğru öğretiminde sözlüklerin büyük payı olduğunu belirtebiliriz fakat bu doğru öğretimin sağlanabilmesi için sözlüklerin nitelikli, dikkatli ve kelimenin özellikleriyle birlikte hazırlanması gerekmektedir. Dolayısıyla sözlükler hedef kitlenin ihtiyaçlarına göre hazırlanmalıdır. Karşılaştığımız yeni kavramların anlamlarını bulduğumuz yerde sözlüklerden kolayca öğrenebiliriz. Cep sözlükleri, etkileşimli sözlükler (e-sözlükler) bizim için faydalı diğer alternatif sözlükler arasında sayılabilir.

Sözlüklerin; söz varlığının "alıcı (pasif)" yönüyle doğrudan, "üretici (aktif)" yönüyle ise dolaylı olarak ilişkisi vardır. Alıcı söz varlığı dinleme/izleme ve okuma becerileri aracılığıyla gelişmektedir. Üretici söz varlığı ise konuşma ve yazma becerisinde kullanılan kavramları kapsamaktadır (Aydın ve Gülden, 2021; Karadağ, 2021). Hedef kelimeler, alıcı söz varlığına dahil edilmeden üretici söz varlığına dahil edilemez. Dolayısıyla sözlükler aracılığıyla bireyler dinleme/izleme ve okuma edimlerinde karşılaştıkları kavramların anlamını öğrenmeye çalışılırken doğrudan alıcı söz varlığını, dolaylı olarak da üretici söz varlığını desteklemiş olurlar. Bu desteğin materyal olarak sözlüklerden alınabilmesi içinse sözlüklerin sahip olması gereken nitelikler bulunmaktadır. Ancak alan yazınına bakıldığında (Devecioğlu ve Benzer, 2024; Çotuksöken, 1999; Gülden, 2019; Gülden ve Ayhan, 2023; Gülden ve Demirer, 2024) özellikle öğrencilere yönelik hazırlanan sözlüklerin niteliklerinde ciddi sıkıntıların bulunduğu dikkat çekilmektedir.

Kullanılacak sözlük satın alınırken sözlüğün ölçütlerine göre bakılarak alınmalıdır. Rastgele sözlük seçimi yapmak, kullanıcıların güvenilir bilgiye ulaşmasını ve kelimelerin öğrenimini olumsuz etkileyebilir. Sözlük; e-platformlar ve web altyapıları ile her ortamda, her yerde kullanabilecek bir kaynak özelliği göstermektedir. Bunun için sözlüklerin iyi hazırlanması gerekir (Yılmaz ve Koçmar, 2013). Sözlüklerin öğrencinin seviyesine uygunluğu ve kullanılabilirliği bilimsel ölçütlerle tespit edilmeli, bunlar yönlendirici bilgi olarak sözlüğün üzerine işlenmeli ve alıcılar eserden emin bir biçimde kendilerine uygun olanı edinmelidir (Baskın, 2018).

Özellikle ana dili öğretiminde, ders kitaplarında yer alan bilinmeyen sözcüklerin ya da belli başlı dil kurallarının anlamlandırılmasında okul sözlüklerine ihtiyaç duyulmaktadır (Boz ve Demirtaş, 2011). Sözlük kullanma beceri ve alışkanlığının kazandırılmasında okulda yapılan etkinlikler, öğretmenin rehberliği ve okul dışındaki deneyimler önemlidir. Ancak bu süreçte sözlüğün doğru tanıtılması, öğrencilerin gereksinimlerine uygun sözlüklerin hazırlanması ve kullanılması, öğrencilerin sözlüğe karşı tutumlarının, davranışlarının, alışkanlıklarının ve görüşlerinin belirlenmesi, teknoloji ile birlikte gelişen sözlük türlerinin ve kullanımının incelenmesi, ders materyalleri ile okul sözlüklerinin uyumu

gibi konulara da dikkat edilmelidir. Çünkü öğrenciye sözlük kullanma becerisini kazandırabilmek ve hayat boyu devam edebilmesini sağlamak ancak yukarıdaki hususları dikkate alan bir eğitim süreciyle sağlanabilir (Maden, 2020). Bu nedenle öğretmenlere bu konuda büyük pay düşmektedir. Metin işleyişinde bilinmeyen kelimeleri bağlam üzerinden öğretmeli bunu sözlük kullanımıyla da desteklemelidir. Bu çalışmada “öğretmenlere göre ortaokul öğrencilerine sözlük kullanımı alışkanlığı için neler yapılabilir ve sözlük okuma alışkanlığı öğrencilere nasıl kazandırılır” konuları değerlendirilmiştir.

Alan yazınındaki araştırmalara (Güliden ve Ayhan, 2023; Yıldız vd., 2023) göz atıldığında okul sözlüklerinin hedef kitlenin ihtiyaçlarını karşılama bakımından çok elverişli niteliklerde hazırlanmadıkları da dikkat çekici bir durumdur. Bununla birlikte ders içi etkinliklerde okul sözlüklerinin kullanılmasında rehber rolü oynayan Türkçe öğretmenlerinin sözlüklerin niteliğine ve niceliğine yönelik görüşleri bu bakımdan değerlidir. Sunulan bu bilgilerden hareketle bu araştırmanın temel amacı Türkçe öğretmenlerinin okul sözlüklerine yönelik temel görüşlerini tespit etmektir. Bu amaçtan hareketle yanıt bulunması hedeflenen problemler ise şunlardır:

1. Türkçe öğretmenleri, okul sözlüklerinden ağırlıklı olarak hangi amaçlar doğrultusunda yararlanmaktadır?
2. Türkçe öğretmenlerinin sözlüklerle ilgili düşünceleri ve tespitleri nelerdir?
3. Türkçe öğretmenlerine göre ideal bir okul sözlüğünün hangi özelliklere sahip olması gerekir? Niçin?
4. Sözlük kullanma alışkanlığını öğrencilere kazandırabilmek için öğretmenlerin uyguladığı faaliyetler var mı? Varsa bunlar nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durumlar çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir. Bir birey, bir kurum, bir grup, bir ortam çalışılacak durumlara örnek oluşturabilir. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır (Patton, 2014). Bütüncül yaklaşımla, bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) araştırılır ve bu etkenlerin durumu nasıl etkilediği ile durumdan nasıl etkilendiği incelenir.

Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan öğretmenler ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Görüşme yapılacak öğretmenlerde aranacak temel ölçüt en az bir yıl Türkçe öğretmenliği yapmış olma şartıdır. Bu şart, görüşülen öğretmenlerin mesleki deneyim ve gözlemlerinden hareketle nitel araştırmaların özüne uygun olarak derinlemesine bilgi sunabilmelerini sağlamalarını hedeflemektedir. Nitel araştırmalarda örnekleme sayısı az tutulmakta ancak toplanan veriler derinlemesine elde edilmektedir. Odak grup görüşmelerinde örnekleme sayısı 6'ya kadar düşebilmesine rağmen araştırmada çalışma grubunda 11 öğretmen yer almıştır.

Verilerin Toplanması

Öğrencilerin sözlük kullanma alışkanlığını ve sözlük kullanımı noktasında öğretmenlerin öğrenciler için neler yaptığını tespit etmek, derinlemesine bilgiye ulaşmak için yarı yapılandırılmış görüşme formu

hazırlanmıştır. Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Görüşme formu hazırlanmadan önce hem alan uzmanlarından görüşler alınmış hem de alan yazınındaki çalışmalar taranarak okul sözlüğünden beklentilerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşme formunun taslak hâli iki Türkçe eğitimi alan uzmanına gönderilerek geribildirimler alınmıştır. Hazırlanan formun taslağı üç alan uzmanına sunularak görüş alınmıştır. Böylelikle veri toplama aracının araştırmanın amaçlarına uygunluğu sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda hazırlanan formun uygunluğuna yönelik uzmanlardan alınan geribildirimler, Miles & Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü doğrultusunda hesaplanarak güvenilirlik katsayısı elde edilmiştir. Güvenirlik katsayısının ,70'ten büyük çıkması sonucunda veri toplama aracının güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

Veri Analizi

Bu çalışmada verilerin analizi içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri okuyucunun anlayacağı bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada öğretmenlere, öğrencilerin sözlük kullanma alışkanlığına dair sorular yöneltilmiştir. İçerik analiziyle tema, kategori ve kodlar tespit edilerek sonuçlar aktarılmıştır. Veri Analizi MAXQDA 2020 programıyla yapılmıştır.

Bulgular

Demografik Bilgiler

Katılımcı öğretmenlerin mesleki deneyimleri ve öğrenim dereceleri ile ilgili veriler Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Öğrenim Derecesi	f
Lisans	7
Yüksek lisans	3
Mesleki Deneyim	F
1-5 yıl	4
5-10 yıl	1
10 yıl ve üzeri	5

Araştırmaya 10 Türkçe öğretmeni katılım sağlamıştır. Katılımcılardan 7'sinin lisans, 3'ünün ise yüksek lisans mezuniyet derecesine sahiptir. Görüşülen öğretmenler arasında doktora düzeyinde sahip katılımcı ise bulunmamaktadır. Görüşülen öğretmenlerden 5'i mesleğini 10 yıldan fazla bir süredir, 4'ü 1-5 yıl, 1'i ise 5-10 yıl arasında yürüttüklerine beyan etmişlerdir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Okul sözlüklerinden söz varlığı edinimine yönelik Türkçe öğretmenlerinin hangi amaçlarla sözlüğe başvurduklarıyla ilgili bulgulara Tablo 2'de yer verilmiştir:

Tablo 2. Öğretmenlerin Okul Sözlüklerinden Yararlandığı Öğrenme-Öğretme Amaçları

Sözlüklerin Kullanılma Amacı	Yabancı kelimelerde	Öğrencilerin anlamını bilmediği kelimelerde	Öğretmenin anlamını bilmediği kelimelerde	Tahmin edilen anlamların teyit edilmesinde
f	2	8	2	1

Tablo 2’deki bulgulardan hareketle öğretmenlerin dört farklı durumda öğrencileri okul sözlüğüne yönlendirdikleri anlaşılmaktadır. Öğrenciler, özellikle hedef kelimelerin anlamlarını tahmin etmekte, bağlamdan çıkarım yapmakta zorlandıkları durumlarda sözlüğe yönlendirilmektedir. Aynı doğrultuda hedef kelimelerin yabancı sözcüklerden oluşması hâlinde öğrencilerin tahmin edebilecek ipuçlarına erişme imkânı kısıtlı olmakta, bu nedenle de öğretmenler; öğrencileri sözlüğe yönlendirme ihtiyacı duymaktadır. Buna ek olarak öğretmenlerin de hedef kelimelerin anlamına vâkıf olmadıkları durumlar söz konusu olabilmekte ve bu durumlarda yine sözlüğe başvurulmaktadır. Söz varlığı etkinliklerinin bazılarında özellikle tahmin edilen anlamın teyit edilmesi için etkinlik, öğrenciyi sözlüğe yönlendirmektedir. Bu çerçevedeki görüşlerden bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Bilmediğimiz kelimelerle karşılaştığımızda.” (K-6)

“Öğrencilerim bana kelime sorduklarında kasıtlı olarak cevap vermeyip sözlüğe bakmalarını istiyorum” (K-7)

“Metinde anlamını bilmediğimiz kelimeler olduğunda.”(K-5)

“Emin olamadığım durumlarda.”(K-4)

“Çocukların derste bağlamdan hareketle tahmin ettikleri kelimeleri sözlükten teyit etmek amacıyla kullanıyorum.”(K-8)

“Etkinliklerde veya metinlerde anlamını tahmin edemediğim veya anlamından emin olamadığım bir kelimeyle karşılaştığımda...” (K-11)

“Herhangi bir metin okuduğumuzda metni analiz ettiğimizde sık sık başvuruyorum. Onun dışında konuşma yaptığımızda, herhangi bir özlü söz deyim kullandığımda anlamını bilmediğimiz kelimelerin üzerine vurgu yaparım. Somutlaştırarak kelimeyi açıklarım.”(K10)

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkçe öğretmenlerinin sözlüklerin niteliğine ve niceliğine yönelik düşünceleriyle ilgili bulgulara Tablo 3’te yer verilmiştir:

Tablo 3. Öğretmenlerin Piyasadaki Sözlüklerin Niteliği Hakkındaki Düşünceleri

Yeterli	2
İhtiyaca karşılık verebilecek hedef kelimeleri bulundurmakta (K-4)	
Kısmen Yeterli	1
Sözcük Haznesi Daha Geniş Olmalı (K-1)	
Yetersiz	7
Okul sözlükleri görsellerle de desteklenmeli (K-1)	

Öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olmayan kelimelere yer verilmesi (K-2)

Öğrenci ihtiyacına hitap etmeyen kelimelere yer verilmesi (K-2)

Tanımların öğrencilerin anlayacağı sadelikte olmaması (K-2)

Öğrenilmek istenen madde başının anlamının sadece başka bir eş ya da yakın anlamlı kelime ile açıklanması (K-2)

İhtiyaç duyulan pek çok kelimenin okul sözlüklerinde yer almaması (K-4)

Pratik bir kullanım özelliğine sahip değil (K-10)

Ucuz olanlar niteliksiz; nitelikli olanlar da pahalı ve taşınması zor (K-11)

Bilgi Yok

1

Ortaokullar için hazırlanan sözlükleri ayrıntılı incelemedim (K-5)

Tablo 3'teki veriler ve düşünceler incelendiğinde görüşülen katılımcıların büyük bir çoğunluğunun piyasadaki okul sözlüklerinin yetersiz olduğunu dile getirdiği dikkat çekmektedir. Bununla birlikte yetersizliğe yönelik de pek çok ölçüt açısından görüş bildirmişlerdir. Bunların başında hedef kelimelerin doğru seçilmemesine bağlı olan problemler gelmektedir. Çünkü öğrenciler ihtiyaç duydukları hedef kelimeleri sözlükte bulamadıklarında materyal olarak sözlüğün işlevini yerine getirmesi söz konusu olamamaktadır. Öte yandan öğrenciler ihtiyaç duydukları kelimeleri sözlüklerde bulamazken daha çok ihtiyaç duymayacakları kelimelerle karşılaşmaktadırlar. Bir başka problem ise hedef kelimenin sözlükte yer almasına karşın öğrenciler anlayabilecekleri düzeyde ve sadelikte bir tanımla karşılaşamadıkları için sözlükler işlevlerini yine yerine getirememektedir. Tanımlarla ilgili benzer durumlar hedef kelimenin tanımının detaylı ve anlaşılır olarak yapılması yerine kelimenin sadece eş ya da yakın anlamlı karşılığının verilmesinde de yaşanmaktadır. Ayrıca sözlüklerde öğretmenlerin eleştirdikleri noktalardan biri de sözlüklerin kullanımına yönelik bir yönergeye sözlük başlarında yer verilmemiş olması, buna bağlı olarak da öğrencilerin sözlüğü pratik bir şekilde kullanamamaları ile ilgilidir. Bir başka problem ise özellikle zincir marketlerde çok uygun fiyatlara satışa sunulan sözlüklerin ekonomik bakımdan tercih edilmesine karşın öğrenci ihtiyacını hem biçim hem de içerik olarak karşılamaktan çok uzak olmalarıyla ilgilidir.

Sözlüklerin yeterli ya da kısmen yeterli olduğunu düşünen öğretmenler (3) ise mevcut sözlüklerin ihtiyaca karşılık verebildiğini ve hedef kelime miktarının artmasıyla daha işlevsel olabileceğini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler (K-5) ise okul sözlüklerine ait detaylı bir kanaate sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir.

“Evet, öğrencinin ihtiyacı olan bilgi eksikliğini giderir niteliklerde” (K-4)

“Evet, genel olarak nitelikli ve faydalı çünkü sözcüklerin anlamları ve kullanımları çok sık değişime uğramıyor. Günlük hayatta kullanılan kelimeleri de kapsadığı için kullanışlı olduğunu düşünüyorum” (K-5)

"Açıkçası nitelikli olduğunu düşünmüyorum. Öğrencinin daha pratik, hızlı bir şekilde kelimelere ulaşmasını sağlayan sözlüklerin olmasını isterim." (K-10)

"Pek düşünmüyorum maalesef. Üç harflilerde satılanlar niteliksiz, nitelikli olanlar ise pahalı ve taşınması zor." (K-11)

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcı Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine göre okul sözlüklerinin söz varlığı edinimine yönelik hangi ideal özellikleri barındırması gerektiğine dair bulgulara Tablo 4'te yer verilmiştir:

Tablo 4. Öğretmenlere Göre İdeal Bir Okul Sözlüğünde Bulunması Gereken Özellikler

İdeal Okul Sözlüğünün Özellikleri	İçerik anlaşılır olmalı	Dijital olmalı	Seviyeye uygun olması	Uygunsuz kelime barındırmaması	İçeriğinde görsel olmalı	Canlı ve dikkat çekici olmalı
f	5	1	2	1	4	2

Tablo 4'teki bulgulardan hareketle ideal bir okul sözlüğünün altı temel özelliğe sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğu ideal bir okul sözlüğünün ölçüt olarak en çok içerik bakımından anlaşılır olması gerektiğini belirtmektedir. Katılımcılar sözlüklerin içeriğindeki yazı puntolarının, yazı stiline öğrenciye hitap etmesi ve kelimelerin anlamlarını kısa, net, anlaşılır cümlelerle açıklanması gerektiğini düşünmektedirler.

Bununla birlikte öğretmenler, öğrencilerin aradığı kelimelere kolaylıkla ulaşabilmesi için sözlüklerin içeriğinin genişletilmesini ve öğrencilerin kelimelerin anlamını kolay kavrayabilmeleri için sözlüklerin görseller ile desteklenmesini belirtmişlerdir. Ayrıca sözlüklerin öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyine uygun olmayan kelimeleri barındırmaması, sözlüklerin öğrencilerin taşıyabileceği ağırlık ve boyutta olması vurgulanmıştır. Öğretmenler sözlüklerin renkli, canlı ve dikkat çekici olmasının yanında ekonomik olması gerektiğini düşünmektedir. Öte yandan ise bazı öğretmenler sözlüklerin dijital ortama uyarlanarak hazırlanması görüşündedir. Bu çerçevedeki görüşlerden bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

"Sözlükler biraz daha canlı ve dikkat çekici olabilir." (K-5)

"Sade açık anlaşılır görselle ve örneklerle desteklenmiş olmalı." (K-4)

"Renkli, görselli, uygun yazı boyutu, çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalı, ağır olmamalı ve ekonomik olmalı." (K-8)

"Kelimeleri kısa ve net açıklayan, güncel kelimeleri içeren, yaş grubuna uygun kelimelere yer veren, kolay okunabilir puntoda ve yer yer resimler de içeren bir sözlük olmalı." (K-11)

"Müstehcen kelimeler fark edildiğinde çok dikkat çekiyor. Bu tür kelimelere yer verilmemeli." (K-7)

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkçe öğretmenlerinin öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmak için yaptıklarına ilişkin bulgulara Tablo 5'te yer verilmiştir:

Tablo 5. Öğretmenlerin Öğrencilere Sözlük Kullanma Alışkanlığı Kazandırmak İçin Yaptıkları

Alışkanlık kazandırmak için uygulanan faaliyetler	Dijital sözlük uygulaması	Güncel kelime öğretimi uygulaması	Dijital oyun platformları kullanarak	Sözlük defteri çalışması	Sözlük kullanım uygulaması
f	2	1	1	4	2

Tablo 5'teki bulgulardan hareketle katılımcıların, öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırabilmek için çeşitli faaliyetlere başvurdukları anlaşılmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırabilmek için sözlük defteri çalışmasına başvurmuşlardır. Öğrencilerin okuma kitaplarında ve metinlerde anlamını bilmedikleri ve ilk kez karşılaştıkları kelimeleri sözlükten anlamına bakmalarını ve daha sonra yeni öğrendikleri kelimenin hafızalarında kalıcı olarak kalması için öğrencilerden kelimeleri yazmaları amacıyla kelime defteri oluşturmalarını istemişlerdir. Bununla birlikte öğretmenler derse sözlük getirme zorunluluğu uygulaması ile ders anında öğrencilerin ilk kez karşılaştıkları kelimeleri araştırmalarını istemektedir. Öğrencinin sözlüğü yanında taşıyıp taşımadığına dair sözlük kontrolü yaptığını belirtmiştir. Öte yandan öğretmenler öğrencilerin hem keyifli vakit geçirmeleri hem de kalıcı öğrenmeyi sağlayabilmek için dijital oyun uygulamalarını kullanmışlardır. Bununla birlikte şiir okuma ve dinleti vb. faaliyetleri uygulayarak öğrencilerin anlamını bilmedikleri kelimeleri önce bağlamdan tahmin edip yorumlamalarını, daha sonra dijital sözlük üzerinden anlamını okuyup öğrendikleri yeni kelime ile cümle kurmalarını istemişlerdir. Bu uygulamalar dışında bazı öğretmenler ise öğrencilere her gün anlamını bilmedikleri beş tane yeni kelime öğrettiğini belirtmiştir. Bu çerçevedeki görüşlerden bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

"Wordwall ve Kahoot uygulamalarını kullanarak öğrencileri teşvik etmeye çalışıyorum" (K-6)

"Okuma kitaplarında bilmedikleri kelimelere bakmaları için öğrendiği yeni kelimeleri yazmaları amacıyla sözlük defteri tuttururum." (K-4)

"Sözlük oluşturma çalışmaları"(K-1)

"Yeni öğrenilen sözcükleri sözlük defteri yazdırıyorum. Kitap okurken bilmedikleri, ilk kez karşılaştıkları kelimeleri sözlükten bakmaları için yönlendiriyorum"(K-8)

"Öğrencilerle sık sık keyifle yaptığım etkinliklerden biri şiir okumak ve sonrasında şiirde anlamını bilmediğimiz kelimeleri bağlamdan hareketle yorumlamak. Sonrasında dijital sözlükten anlamını okumak. Devamında o kelime ile ilgili cümle kurduğumuzda daha kalıcı bir öğrenme olduğunu düşünüyorum." (K-10)

"Günde beş kelime öğretiyorum." (K-9)

Türkçe öğretmenlerinin sözlüklerin kelime hazinesine olan katkısına dair düşüncelerine ilişkin bulgulara Tablo 6'da yer verilmiştir:

Tablo 6. Öğretmenlerin Sözlüklerin Kelime Hazinesine Olan Etkisine Dair Düşünceleri

Sözlüğün kelime hazinesine katkısı	Söz varlığını geliştirme	Kalıcı öğrenmeyi sağlama	Öğrenme sürecini somutlaştırma	Konuşma becerisini geliştirme	Kelimenin fazla öğretme	birden anlamını
f	4	3	1	1	2	

Tablo 6'daki bulgulardan hareketle görüşme yapılan öğretmenlerin çoğunluğu sözlüklerin söz varlığını geliştirdiği görüşünde olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde sözlük kullanımının öğrencinin kelime hazinesini geliştirdiği ve bağlamdan anlamını tahmin edemedikleri kelimeleri sözlük yardımıyla bulabildiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin kelimenin anlamını araştırarak öğrenmelerinin onlar için kalıcı öğrenmeyi sağladığı görüşündedirler. Ayrıca bazı öğretmenler, öğrencilerin sözlük kullanma alışkanlığı edinmelerinin dört temel dil becerisinden biri olan konuşma becerisine katkı sağladığını düşünmektedir.

Sözlük kullanımının öğrencilere kelimeleri kullanırken doğru telaffuz edebilmeyi, akıcı konuşmayı ve yeni kelimeler keşfederek yorum yapabilme kabiliyeti kazandırdığını belirtmişlerdir. Sözlük kullanma alışkanlığının kelime öğretime bir başka katkısı ise çok anlamlılık kapsamında yeni öğrenilen kelimenin bir fazla anlamının da (eş anlam, zıt anlam, yakın anlam vb.) öğretimini sağladığı yöndedir. Bazı öğretmenler ise sözlük kullanma alışkanlığının kelime öğretim sürecine somutluk katarak öğrencinin kelime hazinesinin gelişimine katkı sağladığını düşünmektedir.

Bu çerçevedeki görüşlerden bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

"Sözcüklerin kelime öğretime katkısı vardır. Kelimelerin anlamları, eş anlamlıları ve yakın anlamlıları öğrenildiği için kelimenin akılda kalıcılığını artırabilir."(K-7). *"Öğrenciler araştırarak öğrendiği için kalıcı öğrenme sağlanıyor."*(K-5)

"Evet var, öğrenme sürecine somutluk katıyor. Söz varlığını geliştiriyor."(K-8)

"Var. Yeni bir kelimeyi öğrencilerimiz kendileri bularak öğrenince kalıcı oluyor."(K-2)

"Kesinlikle, öğrencinin kelime dağarcığının gelişimi için çok etkili bir materyaldir."(K-1)

Türkçe öğretmenlerinin, öğrencilerin bilmedikleri kavramlar ile karşılaştıklarında yönlendirdikleri öğrenme yoluna ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir:

Tablo 7. Öğretmenlerin Öğrencileri Sözlüğe Yönlendirme Sebepleri

Yönlendirme Sebepleri	Dijital sözlüğe başvurma	Kelime defterine başvurma	Sözlük kullanımına başvurma	Bağlamdan tahmin ettirme
f	3	2	7	2

Tablo 7'deki bulgulardan hareketle öğretmenlerin öğrencileri bilmedikleri bir kavram ile karşılaştıklarında kelimenin anlamını öğrenmeleri için öğrencileri çeşitli öğrenme yollarına yönlendirdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin temelde öğrencileri anlamını bilmedikleri ve ilk kez karşılaştıkları kelimeyi öğrenmeleri için sözlük kullanımına yönlendirdikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında bazı öğretmenler ilk olarak öğrencilerin bağlamdan tahmin etmesi yoluna başvurmuşlardır. Öğrenciler kelimenin anlamını bağlamdan çıkaramazlar ise kelimeyi sözlükten araştırmalarını ve kelimenin anlamını sözlükten öğrenmelerini istemişlerdir. Öğretmenlerin öğrencileri yönlendirdikleri bir başka öğrenme yolu ise derste tuttıkları kelime defterlerinden yararlanarak kelimeyi öğrenmeleridir. Öğrenilmek istenilen kelime öğrencilerin tuttuğu kelime defterinde de yok ise sözlükten veya dijital sözlükten araştırarak kelimeyi öğrenmeleri ile birlikte yeni kelimeyi defterlerine eklemelerini ifade etmektedirler. Bazı öğretmenler ise öğrencilerin zor kelime ile karşılaştıklarında kelimenin anlamını dijital sözlükten kendilerinin aktardığını belirtmişlerdir. Bu çerçevedeki görüşlerden bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Sözlük defterine yazdırıp araştırmasını istiyorum.”(K-6)

“Önce bağlamadan hareketle tahmin etme çalışması yaptırıyorum ardından sözlükten bakmayı tercih ediyorum.”(K-7)

“Önce tahmin ettirmeye çalışıyorum, zor bir kelimeyse yanlarındaki Türkçe sözlükten bulmalarını istiyorum. Oradan da bulamazlarsa TDK'nin dijital sözlüğüne girip ben söylüyorum.”(K-10)

“Sözlük kullanıyoruz. Zaman zaman dijital sözlüğe de başvurabiliyoruz.”(K-9)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın birinci alt problemi olan Türkçe öğretmenlerinin okul sözlüklerinden ağırlıklı olarak hangi amaçlar doğrultusunda yararlandıkları ile ilgili olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmenler, söz varlığı çalışmaları başta olmak üzere Türkçe öğretim süreçlerinde ağırlıklı olarak anlamı bilinmeyen kelimelerle karşılaştığında öğrencileri sözlüğe yönlendirmektedirler. Etkinliklerin yapısından ve kelime öğretim yöntemlerinden hareketle tahmin edilen kavramların teyit edilmesi için de öğretmenler öğrencilerini sözlüğe yönlendirmektedir. Aslan Demirtaş'ın (2010) Türkçe öğretmenlerinin okul sözlükleri hakkındaki kanaatlerini belirlemeye çalıştığı araştırmasında görüşülen öğretmenlerin % 94'ü bilinmeyen sözcüklerin bağlamdan hareketle buldurulmaya çalışılması, daha sonra ise sözlüğün kullanılması gerektiğini düşünmektedirler. Öte yandan öğretmenler hedef kelimenin anlamına vâkıf olamadıkları durumlarda da sözlüğe başvurmaktadır. Aslan Demirtaş'ın (2010) çalışmasında öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bu durumun öğretmenlerin itibarını zedelemeyeceğini düşünmektedirler. Dolayısıyla her iki çalışmada elde edilen sonuçlar birbiriyle tutarlılık göstermektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Hâlihazırda okul sözlüğü olarak kullanımda olan sözlükler, katılımcı öğretmenlerin çoğu tarafından öğrenci ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak bulunmuştur. Baskın'ın (2017) okul sözlüklerinin niteliklerini öğrenci ihtiyaçlarına göre tespit ettiği çalışmasında ise öğrenci kullanımına sunulan sözlüklerin belirlenen ihtiyaçları karşılamaktan uzak olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla okul sözlüklerinin hazırlanmasında ve yayımlanmasında özellikle yasal olarak bağlayıcı ölçütlerin ve denetleme mekanizmasının olması tavsiye edilebilir. Bunun içinse Ders Kitapları Yönetmeliği gibi sözlüklerin biçim ve içerik standartlarını belirleyen bir yönetmeliğin hazırlanması fayda sağlayabilir.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Öğretmenler, ortaokul öğrencilerinin ihtiyaçlarını ve gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak ideal bir sözlüğün özelliklerini şu şekilde tanımlamışlardır: içeriğin anlaşılır ve seviyeye uygun olması, ihtiyaç dışı kavramları barındırmaması, dijital uzantısının da olması, biçimsel olarak ise canlı ve dikkat çekici renklere sahip olması. Öğretmenlerin dile getirdiği bu özellikler alan yazında da (Aydın ve Gülden, 2021; Baskın, 2018; Böler, 2006; Elbir ve Yıldız, 2013; Göçer, 2020; Gülden ve Ayhan, 2023; Gülden, 2019; Karadağ, 2011) sıklıkla vurgulanmış özelliklerdir. "Sözlükler, özellikle okullarda çocukların öğrenmesini kolaylaştıracak yöntem ve tekniklere göre düzenlenmelidir. Nitelikli ve öğrencilerin kullanmaktan zevk aldığı sözlükler öğrencilerde sözlük kullanma alışkanlığını geliştirir. Dil öğretiminin temel materyallerinden uzak kalmadan gerçekleştirilen bir öğrenme süreci, bireylere ana dillerinin zenginliklerini fark etme fırsatı verir" (Karadüz, 2009, s. 648).

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçe öğretmenlerinin öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmak için yaptıkları arasında başlıca sözlük defteri çalışmaları, dijital sözlük uygulamaları, söz kullanımının ders içi ve ders dışı etkinliklerde teşvik edilmesi, güncel kelime öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanmasıdır. Ayrıca öğretmenler sözlüklerin temel işlevlerini öğrencilerin söz varlığını geliştirme, kalıcı öğrenmeyi destekleme, öğrenme sürecini somutlaştırma, dil becerilerini geliştirme ve kavramların anlam derinliğini öğretme temel işlevlerine sahip olduğunu düşünmektedirler.

Kaynaklar

- Aydın, G., & Gülden, B. (2021). Kelime öğretimi. F. Temizyürek, & T. T. (Eds.), *Türkçe Öğretimine Genel Bir Bakış El Kitabı* içinde (s. 473-512). Pegem Akademi.
- Baskın, S. (2017). 5. sınıf öğrencilerinin sözlük ihtiyacı ve ortaokul sözlükleri. *Turkish Journal of Social Research*, 21(3), 765-789.
- Baskın, S. (2018). Ortaokul sözlüklerinin Türkçe eğitimindeki hedef söz varlığı açısından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 622-637.

- Bingöl, Z. (2006). Sözlük ve sözlükçülük üzerine bir araştırma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 9, 1-9.
- Boz, E., & Demirtaş Aslan, A. (2011). Türkçe öğretmenlerinin okul sözlüğü kullanma konusundaki tutum ve davranışları. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 65-134.
- Böler, T. (2006). Türkçe sözlük (TDK) ile örnekleriyle Türkçe Sözlük'ü (MEB) karşılaştırma denemesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 101-118.
- Can, A., & Deniz, E. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 319 - 336.
- Çotuksöken, Y. (1999). Okul sözlükleri üzerine. *Kebikeç*, 7-8, 61-65.
- Demirtaş, A. A. (2010). *Türkçe öğretmenlerinin okul sözlüğü kullanma konusundaki tutum ve davranışları*. [Tez No. 265245]. [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyon]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Devecioğlu, M., & Benzer, A. (2024). Pedagojik ve dil bilimsel yaklaşımla okul sözlüğü maddeleri. *Eğitim ve Bilim*, 49(218), 43-77. <https://doi.org/10.15390/EB.2024.11765>
- EBA (2024). Etkileşimli fizik sözlüğü. <https://f.eba.gov.tr/Fizik9Sozluk/index.html?letterIndex=1&contentIndex=3>
- Elbir, B., & Yıldız, H. (2013). Türkçe öğretiminde sözlük kullanımı ve sözlükçülük. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 249-268.
- Göçer, A. (2016). Türkçe öğretmenleri ve öğretmen adaylarının sözlük bilgisi ve sözcük öğretimine yönelik yeterlikleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 373-390.
- Göçer, A. (2020). Okul sözlüklerinin biçimsel-içerik özellikleri ve akademik çalışmalarda değinilen sorunlar bağlamında Türkçe okul sözlüğü hazırlama süreç, ilke ve ölçütleri üzerine bir öneri: tematik okul sözlükleri. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 66-83.
- Göçer, A., & Garip, S. (2021). Aktif sözcük dağarcığının geliştirilmesinde sözlük okuma çalışmaları ve önemi. *International Journal of Field Education*, 7(1), 112-130.
- Güliden, B. (2019). Türkçe ders kitaplarının deyim varlığı ve okullar için hazırlanan deyim sözlüklerinin işlevsellikleri üzerine bir araştırma [Konferans sunumu]. VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, İstanbul, Türkiye.
- Güliden, B., & Ayhan, Ö. (2023). Okul sözlüklerinin nitelik ve nicelikleri üzerine 7. sınıf seviyesi çerçevesinde bir inceleme. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 671-699. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1260037>
- Güliden, B., & Demirer, E. (2024). Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü'nün biçim ve içerik standartlarına uygunluğu açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 46, 29-59. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1290624>
- Güneş, F. (2013). Kelimelerin gücü ve zihinsel sözlük. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 1-24.
- Karadağ, Ö. (2011). İlköğretim Türkçe sözlüklerinin hazırlanmasında temel ölçütler. *Türlük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 30, 193-207.
- Karadağ, Ö. (2021). *Kelime öğretimi*. Pegem Akademi. <https://doi.org/1000.341551855>
- Karadüz, A. (2009). Sözlük, sözcük anlamı ve öğrenme üzerine. *Turkish Studies*, 4(4), 636-649.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Maden, A. (2020). Elektronik sözlük kullanımının sözlük kullanmaya yönelik tutuma etkisi: 5. sınıf örneği. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 22-35.
- Maden, A. (2020). Sözlük kullanmaya yönelik araştırmaların eğilimleri: betimsel bir içerik analizi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 449-472.
- Maden, S., & Demir, R. (2019). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmaya dair tespitler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 419 - 436.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Sage.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Serin, N. (2022). Okul sözlüklerinde yer alan örnek cümlelerin seçiminde kullanılacak ölçütler. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 53-70.
- Yıldız, M., Ceyhan, S., & Uzun, E. B. (2023). Sözlükler öğrencilere ne kadar yardımcı oluyor? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 600-617. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1301228>

Yılmaz, E., & Koçmar, Y. (2013). İlköğretim okulları (6.,7.,8. sınıflar) için hazırlanan Türkçe sözlüklerin Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığını yansıtması bakımından değerlendirilmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 79-98.

Investigation of Teachers' Opinions on the Use of Dictionaries and Gaining the Habit of Reading Dictionaries for Secondary School Students

Şerife Aslan*

Abstract

In this research, which aims to determine the basic opinions of Turkish teachers regarding school dictionaries in theory and practice, the opinions of Turkish teachers regarding the qualitative and quantitative features and usage of school dictionaries prepared for secondary school students were examined. A case study, one of the qualitative research methods, was used in the research. In the data collection process of the study, a semi-structured interview form was prepared and used based on the studies in the literature as the data collection tool. In the analysis of the data collected within the scope of the research, the MAXQDA 20 program, one of the qualitative data analysis programs, was used; the data were subjected to content analysis by creating themes, categories and codes. After the data analysis, it was understood from the results obtained from the research that teachers were generally not satisfied with the qualities of school dictionaries, but they encouraged students to benefit from dictionaries as a basic material in the Turkish language teaching processes both in class and out of class. In addition, the findings regarding the ideal school dictionary, based on the experiences of the teachers, were compared with the criteria determined for the school dictionary mentioned in the literature.

Keywords: Turkish teaching, Turkish teachers, school dictionary.

Article History

Arrival: 23/01/2025

Correction: 10/04/2025

Accept: 11/06/2025

* Graduate Student, Bayburt Universty, ORCID:0009-0000-4982-9723, Yozgat, Türkiye, serifeaslan401@gmail.com

Citation: Aslan, Ş. (2025). Investigation of teachers' opinions on the use of dictionaries and gaining the habit of reading dictionaries for secondary school students. *OJCES*, 3(5), 1-27. <https://10.5281/zenodo.15672974>

Introduction

The utilization of language as a medium for conveying emotions and thoughts is a fundamental aspect of human communication. In order to convey our feelings and thoughts to the other party effectively, accurately, and comprehensively, it is necessary to have a wide vocabulary and to choose the words we will use correctly. The most critical element in the execution of all the functions enumerated is the vocabulary of the language. The richness of a language's vocabulary has been demonstrated to facilitate communication, enhance interpersonal relationships, and elevate living standards among its speakers. This assertion is supported by Göçer's (2016) research, which suggests that a language's vocabulary breadth contributes to an enhanced quality of life across various domains. In this regard, irrespective of the language skill targeted for optimal proficiency, the attainment of stipulated learning-teaching objectives remains contingent upon a robust vocabulary foundation. The development of vocabulary, reading, and listening/watching aptitudes can be cultivated through the application of context-based learning methodologies and other vocabulary learning techniques. The implementation of formal education, encompassing both in-class and extracurricular activities, particularly those that involve textbook activities designed to enhance vocabulary in various disciplines, notably Turkish lessons, can be facilitated under the guidance of educators. With regard to materials, school dictionaries represent a resource that can contribute to the development of vocabulary in conjunction with textbooks. In regard to the development of our language and the student's vocabulary, the utilization of dictionaries is of paramount importance. While this task may not be the initial objective in the development of an individual's vocabulary during the educational process, there may be instances where it becomes necessary to consult dictionaries as the process progresses. In this regard, the dictionary serves as a pivotal resource for individuals seeking to enhance their vocabulary (Göçer, 2016). The acquisition of new vocabulary and its subsequent utilization necessitates active engagement, thereby facilitating the enhancement of one's linguistic repertoire. The more extensive the vocabulary, the more proficient an individual becomes in expressing themselves. As postulated by Güneş (2013), the potency of words is not confined to language and communication; it is also manifest in other domains. The capacity to comprehend a vast lexicon has been demonstrated to influence a multitude of cognitive functions, including but not limited to thinking, understanding, problem solving, learning, and the development of emotional and social skills. As has been established, words possess multiple meanings and conceptualizations, thereby serving as the building blocks of the cognitive process. The polysemy of words engenders richness and continuity of thought (Güneş, 2013).

Dictionaries

A dictionary is defined as a work containing the words, terms, and phrases (idioms, phrases, sayings, proverbs, etc.) of a language used in a specific age or in all ages, in alphabetical order, with definitions, example sentences, pronunciation, origins, grammatical categories, synonyms, antonyms, and antonyms in another language, etc. (Bingöl, 2006). When evaluated from the perspective of vocabulary elements, particularly proverbs, idioms, phrases, and doublings, dictionaries emerge as significant conduits for the transmission of culture.

Dictionaries, far from being mere reference tools, serve as the fundamental constitution of the language, as they not only amass the vocabulary of a given language but also act as guardians, safeguarding it from potential degeneration. The presence of these characteristics has been demonstrated to provide a superior value, which has been referred to as the "building block of the language" (Böler, 2006). The most fundamental source employed in vocabulary development is lexicons

meticulously compiled for diverse purposes. Dictionaries have been identified as a valuable resource for enhancing the vocabulary of individuals (Göçer & Garip, 2021).

A plethora of methodologies have been employed in the organization of dictionaries, which vary based on their intended application. In the realm of lexicography, the organization of dictionaries based on alphabetical order stands as a prevailing convention. This approach, characterized by its systematic arrangement of words in accordance with their phonetic properties, has emerged as the predominant style in the field. Additionally, reverse dictionary styles have been developed, in which the conventional spelling of words is reversed and they are then arranged from A to Z according to their final letters (Elbir & Yıldız, 2013). However, it should be noted that dictionaries can be prepared for a variety of purposes and target audiences. The user profile and the purpose of the dictionary also modify the type of dictionary and the manner in which it is prepared (Serin, 2022). One of the types of dictionaries prepared in accordance with the aforementioned criteria is the school dictionary. School dictionaries are subject to a set of criteria that must be met in terms of both form and content. These criteria are determined by the developmental characteristics and needs of the intended audience. For instance, the selection of target words for inclusion in a dictionary should be informed by a range of scientific assessments, tailored to address the specific needs of the intended audience. "Dictionaries serve a dual role in the educational milieu, functioning not only as repositories of information but also as bedside works that contribute to the cultural enrichment of students. Consequently, it is imperative to prioritize the needs of the target audience and the objectives of the relevant courses during the preparation of dictionaries" (Gülden & Demirer, Examination of the Turkish Language Association School Dictionary in terms of its compliance with the standards of form and content, 2024, p. 32).

It is evident that dictionaries play a pivotal role in the accurate instruction of words. However, to ensure the efficacy of this instruction, it is imperative that dictionaries are meticulously and conscientiously compiled, taking into account the distinctive characteristics of each word. Therefore, it is imperative that dictionaries be meticulously prepared according to the needs of the intended audience. The advent of digital lexicons has rendered the process of acquiring knowledge about novel concepts remarkably expeditious, irrespective of one's geographical location. Pocket and interactive dictionaries (e-dictionaries) represent a subset of the available lexicons that may be considered useful alternatives. Despite the existence of interactive dictionaries for mathematics and the sciences on the EBA platform for students (see EBA, 2024), there is an absence of such dictionaries for Turkish language instruction on the EBA platform at present.

Dictionaries have been shown to have a direct relationship with the "receptive (passive)" aspect of vocabulary and an indirect relationship with the "productive (active)" aspect. The development of receptive vocabulary is achieved through the cultivation of listening, watching, and reading skills. Conversely, productive vocabulary encompasses concepts utilized in speaking and writing skills (Aydın & Gülden, 2021; Karadağ, 2021). The integration of target words into productive vocabulary is contingent upon their inclusion in receptive vocabulary. Therefore, through dictionaries, individuals directly support receptive vocabulary and indirectly support productive vocabulary while attempting to ascertain the meaning of the concepts they encounter in listening/watching and reading activities. The receipt of support from dictionaries as a material is contingent upon the possession of certain qualities by the dictionaries in question. However, an examination of the extant literature reveals significant shortcomings in the qualifications of dictionaries developed specifically for students (see Devocioğlu & Benzer, 2024; Çotuksöken, 1999; Gülden, 2019; Gülden & Ayhan, 2023; Gülden & Demirer, 2024).

When procuring a dictionary, it is imperative to do so in accordance with the dictionary's criteria. The selection of a dictionary in a haphazard manner has the potential to compromise the reliability of the dictionary and the process of vocabulary acquisition. A dictionary is a resource that can be utilized in any environment, regardless of its location. Consequently, lexicographers are obliged to be adequately prepared (Yılmaz & Koçmar, 2013). The suitability and usability of dictionaries for students should be determined by scientific criteria, which should be engraved on the dictionary as guiding information. Recipients should be able to confidently acquire the appropriate dictionary from the work (Baskın, 2018).

In mother tongue teaching especially, school dictionaries are necessary for understanding unfamiliar words and language rules in textbooks (Boz & Demirtaş, 2011). School activities, teacher guidance, and experiences outside of school are important for developing the skills and habits necessary for using dictionaries. However, attention should also be paid to issues such as correctly introducing dictionaries, preparing and using dictionaries that suit students' needs, determining students' attitudes, behaviors, habits, and opinions toward dictionaries, examining types of dictionaries that develop with technology, and ensuring the compatibility of course materials and school dictionaries. This is because it is only possible to provide students with the ability to use dictionaries throughout their lives through an educational process that considers the above issues (Maden, 2020). For this reason, teachers play a significant role in this process. They should teach students to identify and understand unfamiliar words in context, using dictionaries for support. This study emphasizes the topics of "how teachers can encourage middle school students to develop the habit of using dictionaries" and "how students can develop the habit of reading dictionaries."

A review of the literature (Gülden & Ayhan, 2023; Yıldız et al., 2023) reveals that school dictionaries do not meet the needs of their intended audience. However, Turkish teachers' opinions on the quality and quantity of dictionaries are valuable in this respect, as they play a guiding role in the use of school dictionaries in in-class activities. Based on this information, the main purpose of this study is to determine Turkish teachers' basic views on school dictionaries in theory and practice. The following questions aim to address this purpose:

1. What are the main purposes for which Turkish teachers utilize school dictionaries?
2. What are Turkish teachers' opinions on the dictionaries available on the market?
3. According to Turkish teachers, what features should an ideal school dictionary have? Why?
4. Have teachers implemented any activities to help students acquire the habit of using dictionaries? If so, what are they?

Method

Research Model

This study used a case study, one of the qualitative research methods. Situations can take various forms. Individuals, institutions, groups, and environments are examples of situations that can be studied. The most basic feature of a qualitative case study is investigating one or more situations in depth (Patton, 2014). In other words, a holistic approach is used to investigate the factors related to a situation (e.g., environment, individuals, events, processes) and how they affect and are affected by the situation.

Study Group

The teachers participating in the study were selected using the criterion sampling method. The main criterion for the teachers selected for interviews was having worked as a Turkish teacher for at least one year. This criterion ensures that the teachers can provide in-depth information based on their professional experience and observations, which is essential to qualitative research. Qualitative research keeps the sample size small but collects in-depth data. Focus group interviews can include as few as six participants, but this study included 11 teachers.

Data Collection

A semi-structured interview form was prepared to determine students' habits of using dictionaries, as well as the methods teachers use to encourage students to use dictionaries and access in-depth information. The interview form is a method developed to ensure that all dimensions and questions related to the research problem are covered (Yıldırım & Şimşek, 2013). Before preparing the interview form, the opinions of field experts were considered, and the expectations for the school dictionary were determined by reviewing the literature. A draft of the interview form was sent to two Turkish education experts, and feedback was received. The prepared form was presented to three field experts, and their feedback was collected. Thus, the goal was to ensure that the data collection tool was suitable for the research objectives. The reliability coefficient was obtained by calculating the feedback received from the experts regarding the form's suitability for the research aims, in accordance with Miles & Huberman's (1994) reliability formula. Since the reliability coefficient was greater than .70, the data collection tool was deemed reliable.

Data Analysis

This study used the content analysis method to analyze the data. The main purpose of content analysis is to identify concepts and relationships that explain the collected data. The basic process of content analysis involves interpreting similar data and organizing it in a way that is understandable to the reader (Yıldırım & Şimşek, 2013). In this study, teachers were asked about their students' dictionary-use habits. Through content analysis, themes, categories, and codes were identified, and the results were presented. Data analysis was conducted using the MAXQDA 2020 program. Tabulation was done using the Microsoft Excel 2024 program.

Findings

Demographic Information

Data on the professional experience and education level of the interviewed teachers are presented in Table 1:

Table 1. *Information about the Participants*

Education Degree	f
License	7
Master's degree	3
Professional Experience	f
1-5 years	4

5-10 years	1
10 years and above	5

10 Turkish teachers participated in the study. It was determined that 7 of the participants had bachelor's degree and 3 of them had master's degree. There were no participants with doctorate or higher education levels among the interviewed teachers. Five of the interviewed teachers stated that they had been practicing their profession for more than 10 years, four for 1-5 years, and one for 5-10 years.

Findings Related to the First Sub-Problem

The findings about the purposes for which Turkish teachers use school dictionaries for vocabulary acquisition are given in Table 2:

Table 2. *Learning-Teaching Purposes for which Teachers Make use of School Dictionaries*

Purpose of using dictionaries	Foreign words	Words that students do not know the meaning of	Teacher, meaning of that he doesn't know in words	Confirmation of predicted meanings
f	2	8	2	1

Based on the findings in Table 2, it is understood that teachers referred students to the school dictionary in four different situations. Students are directed to the dictionary especially when they have difficulty in guessing the meanings of the target words and making inferences from the context. In the same direction, when the target words are foreign words, students have limited access to clues that can predict the meanings of the target words, and therefore teachers feel the need to direct students to the dictionary. In addition to this, there may be cases where teachers are not familiar with the meaning of the target words and in these cases, the school dictionary is again consulted. In some of the vocabulary activities, especially in order to confirm the estimated meaning, the activity directs the student to the dictionary. Some of the opinions within this framework are given below:

"When we encounter unfamiliar words." (P-6)

"When my students ask me a word, I deliberately don't answer and ask them to look it up in the dictionary" (P-7)

"When there are words in the text whose meaning we do not know."(P-5)

"When I am not sure."(P-4)

"I use it to confirm the words that children guess from the context in the lesson from the dictionary."(P-8)

"When I encounter a word in activities or texts whose meaning I cannot guess or whose meaning I am not sure of..." (P-11)

"When we read any text, I often use it when we analyze the text. Apart from that, when we make a speech, when I use any aphorism or idiom, I emphasize the words whose meaning we do not know. I explain the word by making it concrete."(P10)

Findings Related to the Second Sub-Problem

The findings related to Turkish teachers' opinions on the quality and quantity of dictionaries on the market are given in Table 3:

Table 3. *Teachers' Opinions on the Quality of Dictionaries in the Market*

Adequate	2
Having target words that can respond to the need (P-4)	
Partially Adequate	1
The vocabulary should be wider (P-1)	
Inadequate	7
School dictionaries should be supported with visuals (P-1)	
Including words that are not suitable for students' developmental characteristics (P-2)	
Including words that do not address student needs (P-2)	
Definitions are not simple enough for students to understand (P-2)	
Explaining the meaning of the item to be learned only with another synonym or close synonym (P-2)	
Many needed words are not included in school dictionaries P-4)	
They do not have a practical use (P-10)	
Cheap ones are unqualified; qualified ones are expensive and difficult to carry (P-11)	
No Information	1
I did not examine the dictionaries prepared for secondary schools in detail (P-5)	

When the data and opinions in Table 3 are analyzed, it is noteworthy that the majority of the interviewed teachers stated that the school dictionaries in the market are inadequate. However, they also expressed opinions about inadequacy in terms of many criteria. The most important of these is the problems related to not selecting the target words correctly because when students cannot find the target words they need in the dictionary, the dictionary cannot fulfill its function as a material. On the other hand, when students cannot find the words they need in the dictionaries, they encounter words they do not need. Another problem is that although the target word is included in the dictionary, the dictionaries cannot fulfill their functions again because students cannot encounter a definition at a level and simplicity that they can understand. Similar situations regarding definitions are also experienced when the definition of the target word is not given in a detailed and comprehensible way, but only the synonyms or near synonyms of the word are given. In addition, one of the points criticized by the teachers in the dictionaries is that there are no instructions for the use of the dictionaries at the beginning of the dictionary, and accordingly, students cannot use the dictionary in a practical way. Another problem is that although the dictionaries, which are offered for sale at very affordable prices especially in chain markets, are popular among students, they are far from meeting the needs of students in terms of both form and content.

Teachers (3) who think that dictionaries are adequate or partially adequate stated that the existing dictionaries can meet the needs and can be more functional with an increase in the amount of target words. Some teachers (P-5) stated that they did not have a detailed opinion about school dictionaries.

"Yes, it fills the lack of information that the student needs." (P-4)

"Yes, it is qualified and useful in general because the meanings and uses of words do not change very often. I think it is useful because it covers words used in daily life" (P-5)

"Honestly, I don't think it is qualified. I would like to have dictionaries that enable students to access words in a more practical and faster way." (P-10)

"I don't think much, unfortunately. The ones sold in the three letters are of poor quality, and the quality ones are expensive and difficult to carry." (P-11)

Findings Related to the Third Sub-Problem

According to the opinions of Turkish teachers, the findings on which ideal features school dictionaries should contain for vocabulary acquisition are given in Table 4:

Table 4. Features that Should be Included in an Ideal School Dictionary according to Teachers

Features of the Ideal School Dictionary	Content must be understandable	Must be digital	Appropriate for the level	No inappropriate words	Must have visual content	Must be vibrant and eye-catching
f	5	1	2	1	4	2

Based on the findings in Table 4, it is understood that an ideal school dictionary should have six basic features according to the opinions of teachers. The majority of the teachers stated that the most important criterion for an ideal school dictionary is that it should be understandable in terms of its content, and they think that the font size and writing style of the dictionaries should appeal to the students and the meanings of the words should be explained in short, clear and understandable sentences.

In addition, they stated that the content of the dictionaries should be expanded so that students can easily access the words they are looking for and that the dictionaries should be supported with visuals so that students can easily comprehend the meaning of the words. They also emphasized that the dictionaries should not contain words that are not suitable for the age and developmental level of the students and that the dictionaries should be of a weight and size that students can carry. Teachers think that dictionaries should be colorful, vivid and attractive as well as economical. On the other hand, some teachers think that dictionaries should be prepared by adapting them to the digital environment. Some of the opinions within this framework are given below:

"Dictionaries can be a little more vivid and eye-catching." (P-5)

"It should be simple and clear, supported with visuals and examples." (P-4)

"It should be colorful, visual, appropriate font size, appropriate for children's age and developmental level, not heavy and economical." (P-8)

"It should be a dictionary that explains the words briefly and clearly, includes current words, includes words suitable for the age group, is in easy-to-read font and includes pictures." (P-11)

"Obscene words attract a lot of attention when they are noticed. Such words should not be included." (P-7)

Findings Related to the Fourth Sub-Problem

The findings regarding the activities implemented by Turkish teachers to help students acquire the habit of using dictionaries are given in Table 5:

Table 5. *Activities Implemented by Teachers to Help Students Acquire the habit of Using Dictionaries*

Activities implemented for habit formation	Digital dictionary app	Current vocabulary teaching app	Using digital gaming platforms	Dictionary book study	Dictionary usage app
F	2	1	1	4	2

Based on the findings in Table 5, it is understood that teachers resorted to various activities to help students acquire the habit of using dictionaries. The majority of the interviewed teachers resorted to dictionary notebook activities in order to help students acquire the habit of using dictionaries; they asked students to look up the meaning of words that they did not know the meaning of in reading books and texts and that they encountered for the first time from the dictionary, and then they asked students to create a vocabulary notebook to write down the words so that the newly learned words would remain permanently in their memory. In addition to this, the teachers wanted the students to look up the words they encountered for the first time during the lesson with the application of the obligation to bring a dictionary to the lesson and stated that they checked the dictionary to see whether the student carried the dictionary with him/her. On the other hand, teachers used digital game applications in order for students to have a pleasant time and to ensure permanent learning. In addition, by applying activities such as poetry reading and song recital, they asked students to first guess and interpret the words they did not know the meaning of from the context, and then read the meaning of the word on the digital dictionary and make sentences with the new word they learned. In addition to these practices, some teachers reported that they taught five new words to students every day that they did not know the meaning of. Some of the opinions in this framework are given below:

"I try to encourage students by using Wordwall and kahoot applications" (P-6)

"I make them keep a dictionary notebook to look up words they don't know in their reading books and write down new words they learn." (P-4)

"Work on creating a dictionary" (P-1)

"I print out a dictionary notebook of newly learned words. While reading a book, I direct them to look up the words they do not know or encounter for the first time in the dictionary." (P-8)

"One of the activities I often enjoy doing with students is reading poems and then interpreting the words in the poem that we don't know the meaning of based on the context. Then reading the meaning from the digital dictionary. Afterwards, when we make sentences about that word, I think it is a more permanent learning." (P-10)

"I teach five words a day." (P-9)

The findings regarding Turkish teachers' opinions on the contribution of dictionaries to vocabulary are given in Table 6:

Table 6. *Teachers' Opinions on the Contribution of Dictionaries to Vocabulary*

The contribution of the dictionary to vocabulary	Developing vocabulary	Ensuring permanent learning	Adding concreteness to the learning process	Improving speaking skills	Teaching more than one meaning of a word
f	4	3	1	1	2

Based on the findings in Table 6, it is understood that the majority of the interviewed teachers think that dictionaries improve vocabulary. When the opinions of the teachers are examined, it is seen that the use of dictionaries improves the vocabulary of the students and that they can find the words whose meaning they cannot guess from the context with the help of the dictionary. In this way, they are of the opinion that students learn the meaning of the word by researching it themselves, which provides permanent learning for them. In addition, some teachers think that students' acquiring the habit of using dictionaries contributes to speaking skills, which is one of the four basic language skills, and they stated that the use of dictionaries gives students the ability to pronounce words correctly, to speak fluently and to make comments by discovering new words. Another contribution of the habit of using a dictionary to vocabulary teaching is that it provides the teaching of more than one meaning (synonyms, antonyms, close meanings, etc.) of the newly learned word within the scope of polysemy. Some teachers think that the habit of using dictionaries contributes to the development of students' vocabulary by adding concreteness to the vocabulary teaching process.

Some of the opinions in this framework are given below:

"Vocabulary contributes to vocabulary teaching. Since the meanings, synonyms and near synonyms of words are learned, it can increase the memorability of the word." (P-7)

"Permanent learning is provided because students learn through research." (P-5)

"Yes, it does, it adds concreteness to the learning process. It improves vocabulary." (P-8)

"Yes. When our students learn a new word by finding it themselves, it becomes permanent." (P-2)

"Definitely, it is a very effective material for the development of the student's vocabulary." (P-1)

The findings regarding the learning path that Turkish teachers direct students to when they encounter unfamiliar concepts are given in Table 7:

Table 7. *Teachers' Reasons for Directing Students to the Dictionary*

Routing Reasons	Consulting a digital dictionary	Referring to the vocabulary notebook	Use of a dictionary	Predicting from context
f	3	2	7	2

Based on the findings in Table 7, it is seen that teachers directed students to various learning methods to learn the meaning of a word when they encountered an unfamiliar concept. It is understood that the

majority of the teachers directed the students to use the dictionary to learn the meaning of the word they did not know and encountered for the first time. In addition to this, some teachers first resorted to having students guess the meaning of the word from the context. If the students could not deduce the meaning of the word from the context, they asked them to look up the word in the dictionary and learn the meaning of the word. Another way of learning that the teachers directed the students is to learn the word by making use of the vocabulary notebooks they kept in the lesson, but if the word to be learned is not in the vocabulary notebook kept by the students, they stated that they should add the new word to their notebooks by researching the word from the dictionary or digital dictionary. Some teachers, on the other hand, stated that when students encountered difficult words, they explained the meaning of the word directly to the students by using the digital dictionary. Some of the opinions in this framework are given below:

"I want him to write it down in his dictionary and research it."(P-6)

"First, I have them practice guessing based on the context, and then I prefer to look it up in the dictionary."(P-7)

"First, I try to make them guess, and if it is a difficult word, I ask them to find it in the Turkish dictionary they have with them. If they cannot find it there either, I go to TDK's digital dictionary and tell them."(P-10)

"We use a dictionary. We can also consult the digital dictionary from time to time."(P-9)

Discussion, Conclusion and Recommendations

Conclusion, Discussion and Suggestions for the First Sub-Problem

Regarding the first sub-problem of the research, which is related to the purposes for which Turkish teachers mainly utilize school dictionaries, the following results were obtained:

Teachers direct students to the dictionary when they encounter words with unknown meanings in Turkish teaching processes, especially in vocabulary studies. Based on the structure of the activities and vocabulary teaching methods, teachers also refer their students to the dictionary to confirm the predicted concepts. In Aslan Demirtaş's (2010) study in which he tried to determine the opinions of Turkish teachers about school dictionaries, 94% of the interviewed teachers think that unknown words should be tried to be found based on the context and then the dictionary should be used. On the other hand, teachers also refer to the dictionary when they cannot understand the meaning of the target word. In Aslan Demirtaş's (2010) study, the majority of the teachers thought that this would not harm the reputation of teachers. Therefore, the results obtained in both studies are consistent with each other.

Conclusion, Discussion and Suggestions for the Second Sub-Problem

The dictionaries currently in use as school dictionaries were found to be far from meeting student needs by most of the teachers interviewed. In Baskın's (2017) study, in which the qualities of school dictionaries were determined according to student needs, it was found that the dictionaries offered for student use were far from meeting the identified needs. Therefore, it may be recommended that there should be legally binding criteria and a supervision mechanism in the preparation and publication of school dictionaries. For this purpose, it may be useful to prepare a regulation that determines the format and content standards of dictionaries such as the Regulation on Textbooks.

Conclusion, Discussion and Suggestions for the Third Sub-Problem

Considering the needs and developmental characteristics of middle school students, the teachers defined the characteristics of an ideal dictionary as follows: the content should be understandable and appropriate to the level, it should not contain unnecessary concepts, it should have a digital extension, and it should have vibrant and striking colors in terms of form. These features mentioned by the teachers are frequently emphasized in the literature (Aydın & Gülden, 2021; Baskın, 2018; Böler, 2006; Elbir & Yıldız, 2013; Göçer, 2020; Gülden & Ayhan, 2023; Gülden, 2019; Karadağ, 2011). "Dictionaries should be organized according to methods and techniques that will facilitate children's learning, especially in schools. High-quality dictionaries that students enjoy using develop the habit of using dictionaries in students. A learning process carried out without being away from the basic materials of language teaching gives individuals the opportunity to realize the richness of their mother tongue" (Karadüz, 2009, p. 648) .

Conclusion, Discussion and Suggestions for the Fourth Sub-Problem

Among the activities implemented by Turkish teachers to help students acquire the habit of using dictionaries are mainly dictionary notebook studies, digital dictionary applications, encouraging the use of vocabulary in in-class and extracurricular activities, and applying current vocabulary teaching methods and techniques. In addition, teachers think that dictionaries have the basic functions of developing students' vocabulary, supporting permanent learning, concretizing the learning process, developing language skills and teaching the depth of meaning of concepts.

Sources

- Aydın, G., & Gülden, B. (2021). Word teaching. In F. Temizyürek, & T. T. (Eds.), *Turkish Language Teaching Handbook* (pp. 473-512). Pegem Academy.
- Baskın, S. (2017). 5th grade students' need for dictionaries and middle school dictionaries. *Turkish Journal of Social Research*, 21(3), 765-789.
- Baskın, S. (2018). Evaluation of middle school dictionaries in terms of target vocabulary in Turkish education. *Journal of Inonu University Faculty of Education*, 19(3), 622-637.
- Bingöl, Z. (2006). A research on dictionary and lexicography. *Akademik Bakış International Refereed Social Sciences E-Journal*, 9, 1-9.
- Boz, E., & Demirtaş Aslan, A. (2011). Turkish teachers' attitudes and behaviors towards using school dictionary. *Journal of Language and Literature Research*, 3, 65-134.
- Böler, T. (2006). An attempt to compare Turkish Dictionary (TDK) and Turkish Dictionary with examples (MEB). *Journal of Social Sciences Research*, 1, 101-118.
- Can, A., & Deniz, E. (2016). Secondary school students' attitudes towards dictionaries. *Journal of National Education*, 45(210), 319 - 336.
- Çotuksöken, Y. (1999). On school dictionaries. *Kebikeç*, 7-8, 61-65.
- Demirtaş, A. A. (2010). *Türkçe öğretmenlerinin okul sözlüğü kullanma konusundaki tutum ve davranışları*. [Tez No. 265245]. [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyon]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Devecioğlu, M., & Benzer, A. (2024). School dictionary items with pedagogical and linguistic approach. *Education and Science*, 49(218), 43-77. <https://doi.org/10.15390/EB.2024.11765>
- EBA (2024). *Interactive physics dictionary*. eba.gov.tr/Fizik9Sozluk/index.html?letterIndex=1&contentIndex=3
- Elbir, B., & Yıldız, H. (2013). Dictionary use and lexicography in Turkish teaching. *Journal of Adıyaman University Institute of Social Sciences* (11), 249-268.

- Göçer, A. (2016). Turkish teachers' and prospective teachers' competencies for dictionary knowledge and vocabulary teaching. *Journal of National Education*, 45(210), 373-390.
- Göçer, A. (2020). A proposal on the process, principles and criteria of preparing a Turkish school dictionary in the context of the formal-content features of school dictionaries and the problems mentioned in academic studies: thematic school dictionaries. *E-Kafkas Journal of Educational Research*, 7(1), 66-83.
- Göçer, A., & Garip, S. (2021). Dictionary reading studies and their importance in the development of active vocabulary. *International Journal of Field Education*, 7(1), 112-130.
- Gülden, B. (2019). A research on the presence of idioms in Turkish textbooks and the functionality of idiom dictionaries prepared for schools [Conference presentation]. VI. Yıldız International Social Sciences Congress, Istanbul, Türkiye
- Gülden, B., & Ayhan, Ö. (2023). An investigation on the quality and quantity of school dictionaries at the 7th grade level. *Sinop University Journal of Social Sciences*, 7(1), 671-699. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1260037>
- Gülden, B., & Demirer, E. (2024). Examining the Turkish Language Association School Dictionary in terms of its compliance with format and content standards. *Adıyaman University Journal of Institute of Social Sciences*, 46, 29-59. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1290624>
- Güneş, F. (2013). The power of words and mental dictionary. *Siirt University Journal of Institute of Social Sciences* (1).
- Karadağ, Ö. (2011). Basic criteria in the preparation of primary Turkish dictionaries. *Journal of Turkish Language Science Research*, 30, 193-207.
- Karadağ, Ö. (2021). *Vocabulary teaching*. Pegem Academy. <https://doi.org/1000,341551855>
- Karadüz, A. (2009). On dictionary, word meaning and learning. *Turkish Studies*, 4(4), 636-649
- Karatay, H. (2007). Word teaching. *Gazi University Gazi Education Faculty Journal*, 27(1), 141-153.
- Maden, A. (2020). The effect of electronic dictionary use on attitude towards using dictionaries: 5th grade example. *International Journal of Educational Science and Technology*, 6(1), 22-35.
- Maden, A. (2020). Trends of research on dictionary use: a descriptive content analysis. *Iğdır University Journal of Social Sciences*, (24), 449-472.
- Maden, S., & Demir, R. (2019). Determinations about gaining the habit of using dictionaries in secondary school Turkish curriculum. *Mersin University Journal of Faculty of Education*, 15(2), 419 - 436.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Sage.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Serin, N. (2022). Criteria to be used in the selection of sample sentences in school dictionaries. *Korkut Ata Journal of Turkic Studies*, 9, 53-70.
- Yıldız, M., Ceyhan, S., & Uzun, E. B. (2023). How much do dictionaries help students? *Ahi Evran University Journal of Institute of Social Sciences*, 9(2), 600-617. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1301228>
- Yılmaz, E., & Koçmar, Y. (2013). Evaluation of Turkish dictionaries prepared for primary schools (6th, 7th, 8th grades) in terms of reflecting the vocabulary in Turkish textbooks. *Sakarya University Journal of Faculty of Education*(18), 79-98.